

NYFIK

och långt ifrån mossig

Pojkdrömmar.
En ögonblicksbild tagen under en semester i Tylösand.

Det händer att **LISA THANNER** i smyg går till Göteborgs-Postens arkiv och slänger egna bilder hon tycker är för traditionella och tråkiga. Till förmån för mer spännande alternativ.

Efter nära två decennier på bildredaktionen har hennes bilder förändrats en del. Men grundinställningen är densamma.

– Jag vill berätta och beröra, gärna så många som möjligt.

TEXT OCH PORTRÄTTBILD: LENA KVIST FOTO: LISA THANNER

Det finns ett nygrävt rektangulärt hål i asfalten på Asperö i Göteborgs södra skärgård. Kablar i lera skymtar på botten av hålet. Tre bredryggade jobbare kliar sina huvuden och svettas i försommarvärmen.

Fotograf Lisa Thanner pilar fram till den närmaste av de tre.

– Hej! Vad gör ni här? Ett kabelfel... hur vet man att det är ett kabelfel då? Jaså, ni kan inte hitta det. Då ska ni komma tillbaka?

Reparatören berättar, tydligt belåten med att någon intresserar sig för hans komplicerade kabelfel. Lisa Thanner nickar förstående.

De flesta 45-åringar tänker nog att de ska gå förbi försiktigt och inte ramla i när de ser ett nygrävt hål i asfalten – inte att de ska fråga reparatören varför hålet finns där.

– Jo, jag är lite nyfiken av mig. Eller *våldigt* nyfiken av mig, erkänner Lisa.

Att vara nyfiken är ingen dum egenskap för en pressfotograf. Lisa Thanner är en av Göteborgs-Postens mest egensinniga och nytänkande fotografer, med den sortens poetiska bildspråk som inte syns i dagstidningar så ofta. →

KEN

“Kopieringen är en väsentlig del av arbetet. Jag sitter hellre kvar efter arbetstid än lämnar bort mina bilder.”

Hon har arbetat på GPs bildredaktion i snart tjugo år och går fortfarande in med full energi i nästan vartenda jobb. För det mesta blir resultatet bra. Ibland blir det magiskt, någon gång pannkaka.

– Om det inte blir så bra någon gång är det inte hela världen. Det kommer ju alltid en ny tidning i morgon.

Hon gör gärna egna projekt vid sidan av det dagliga arbetet. Senast följde hon Victor, en tonårspojke med autism som lever sitt liv enligt helt egna rutiner. Lisa hade lagt märke till Victor eftersom han och hans pappa brukade åka med samma båt som hon, från skärgården till Saltholmen. Victor måste alltid ha samma säte, och om någon redan tagit hans plats, tre rader från slutet, måste hon eller han flytta på sig.

– Jag såg vilket sjå de hade och blev intresserad av familjens vardagsliv. I tre år följde jag Victor då och då, hemma och i skolan.

Jobbet gjorde hon som frilans och sålde till både GP och Dagens Arbete.

Egna projekt är roliga och nödvändiga avbrott. Men de allra flesta av Lisas bilder tas i arbetet på GP.

Tidigare i veckan har jag besökt henne på GPs bildredaktion, för att se hur vardagen där ser ut. Högt över Göteborg sitter fotograferna vid sina datorer. Väggarna pryds av en rad inramade Årets Bild-priser. Inte ett enda har gått till Lisa, fastän hon skickar in varje år.

– Årets bild är inte min tävling, konstaterar hon sakligt.

Andra priser och stipendier har hon fått i mängder, senast Pennskaftspriset som varje år delas ut till en kvinnlig journalist i Västsverige.

På förmiddagen innehåller listan med dagens jobb redan tjuogoen uppdrag för tidningens fotografer, och fler tillkommer.

Linda Haglund ska fotograferas till en sommarserie inför Friidrotts-VM, det är fotbollsderby på Ullevi, AFA-rättegång i tingsrättens säkerhetssal, och Marit Paulsen ordnar sopplunch för de äldre i Partille församlingshem. Några stillebenbilder av frukt till konsumentartiklar hamnar på Lisas lott, liksom ett porträtt av reumatologiprofessorn Anna Karlsson samt en bild på GPs reporter Sarah Britz som tränar och bantar i en artikelserie.

Idag blev det fler, men två jobb om dagen är oftast standard enligt Lisa. Det innebär att en anställd pressfotograf gör flera hundra jobb om året.

När Lisa kommer tillbaka från uppdragen bollar hon bilder med arbetskamraterna. Hon är noga med efterarbetet och gör – precis som de andra GP-fotograferna – alltid bearbetningen i Photoshop själv fastän GP har bildassistenter som kan ta hand om det.

– Kopieringen är en väsentlig del av arbetet. Jag sitter hellre kvar efter arbetstid än lämnar bort mina bilder.

Ibland hänger Lisa med till redigeringen också, ger förslag på rubriker, bildtexter och layout.

– En del redigerare uppskattar det, andra tycker nog att jag är en *pain in the ass* när jag kommer med mina förslag. Jag skulle gärna stå i tryckpressen också, om det gick... Alla vi fotografer på GP har stort inflytande över materialet. Vi lämnar inte tio bilder att välja på till redigeraren, vi väljer själva huvudbild och komplementbild, i samråd med bildredaktören.

Ofta kommer Lisa hem med någon extra bild, något hon sett i förbifarten som kan komma till användning senare. En suggestiv bild från Transsibiriska järnvägen där en kvinna gömmer sig bakom en gardin fick till exempel illustrera schizofreni i tidningen, långt efter att det vanliga resereportaget från Transsibiriska publicerats.

Av tretton fotografer på GPs bildredaktion är bara tre kvinnor: Lisa, Elisabeth Alvenby och Laila Ekstedt.

– Samtidigt är de flesta unga, duktiga fotograferna nu kvinnor... Emelie Asplund, Moa Karlberg, Bodil Bergqvist, Caroline Tibell, Emma Mattsson och många andra. De duktiga unga killarna, stackarna, har nog svårt att slå sig fram eftersom många vill ha in fler tjejer på redaktionerna.

Hon tycker det är svårt att säga hur de egna bilderna har förändrats under hennes år som fotograf.

– Men jag har närmast mig socialreportaget mer. Jag är inte lika otålig, jag gör längre och svårare jobb och berättar om mer komplexa saker. Min grundinställning är densamma, jag vill berätta och beröra, gärna så många som möjligt. Kultur, psykologi och filosofi är fortfarande mina favoritämnen. Många fotografer har svårt med den typen av uppdrag, så vi kompletterar varandra på redaktionen.

Att ha uppemot 600 000 läsare innebär ett jättestort ansvar, tycker Lisa. →

Vad Victor Colliander tänker är svårt att veta. Han är 16 år; har grav autism och kommunicerar ytterst lite.

Inför EU-toppmötet. Göteborgs stad var full av glada (!) poliser.

Mongoliet. Lisa och en reporter besökte en nomadfamilj långt ut på stäppen och lyckade pricka in den årliga hästmärkningen.

Lisa fick fria händer att illustrera några olika artiklar. Alla bilder gjordes svartvita och i samma stil. Senare köpte Bibelsällskapet bilden av flickan vid vattenpölen och använde den i sin affischkampanj för nyöversättningen av Bibeln år 2000.

– Att hänga bilder på Frölunda Kulturhus och ställa ut är förstås jättekul, men det kommer några tusen dit och tittar. I tidningen har man en jättestor publik, varje dag.

Men galleribesökarna har gått dit för att se bilderna, invänder jag. I tidningen vet du inte om de tittar på just din bild.

– Det är sant. Men jag gillar just den där känslan av att kunna nå någon som bara ramlar på bilden, som inte hade sett den annars.

Lisa går in med mycket kraft och energi både i bilderna och i relationerna med dem hon fotograferar. Det är viktigt att bygga förtroenden och ha gott om tid när det krävs. Den romska flyktingfamiljen Hamidi, som hon följde i fyra år, åker hon fortfarande och julpysslar hos varje år.

– Reportern Karin Torgny och jag brukar ge familjen en julgran, det har blivit en tradition. Våra barn följer också med, de är i samma ålder så det är kul att träffas.

Tempot på jobbet är högt ibland, och att pausa och tänka andra tankar är viktigt. Hon jobbar sjuttiofem procent, är ledig alla fredagar och vissa torsdagar. Det är hennes räddning.

– Fotografin behöver jag inte koppla av, men att koppla av jobbet är en annan sak. Och jag har varit borta flera gånger, mammaledig eller tjänstledig. Då är det alltid kul att komma tillbaka igen. 1995–96 var jag tjänstledig och gjorde bara ingenting. Det första jag gjorde var att sätta mig ner och lägga ut ett 2 000-bitars pussel. Det var så skönt att bara landa.

Transsibiriska järnvägen 2003. Den anonyma kvinnan bakom gardinen sitter i ett mötande tåg. Bilden användes bland annat i ett reportage om psykiatri.

Att ta tjänstledigt utan lön är inget att vara rädd för, tycker hon.

– Jag tror att många fler som tjänar hyfsat skulle kunna göra så, men konstigt nog verkar det som om folk prioriterar pengar istället.

on har ett eget litet lager med bilder, och om en redaktör eller redigerare vill ha något udda frågar de ofta Lisa.

– Ovanliga bilder tas överlag väl emot, tycker jag. Och det behövs nya, unga fotografer på redaktionerna, om dagstidningarna ska utvecklas. Det pratas mycket om att vi ska locka unga, och hur gör vi det? Inte med ett mossigt bildspråk i alla fall.

Hon går igenom bildarkivet i smyg ibland och slänger sina egna traditionella ”träkbilder”, till förmån för mer spännande alternativ.

När Lisa började som bildassistent på GP fick hon höra att fotograf kunde hon bara bli om hon gillade sport, pressfoto handlade ju så mycket om det.

Och sportbilderna är självklart en viktig del av tidningen, men nu är det ingen som säger längre att man måste gilla sport för att bli pressfotograf.

– Praktikanterna som kommer från Biskops-Arnö och ska bli fotografer pratar inte om sportbilder, de pratar om bildspråk och journalistik. Det är alltid lika roligt när praktikanterna kommer, de har nya idéer och piggar upp oss på redaktionen.

Lisa har åkt till Vladivostok och Venice Beach för GPs räkning, varit på modemässor i Paris och Milano och suttit i ett nomadtält på den mongoliska stäppen och underhållit sällskapet med ”Vem kan segla förutan vind”. Men de dyra resorna är mer sällsynta på tidningen nu. Var det bättre förr?

– Jag vill inte säga så, utan titta framåt. Det fanns mer pengar förr, man kunde åka kors och tvärs och göra jättestora reportage. Men när man tittar tillbaka var de där stora reportagen inte alltid så fantastiska. Bildjournalistiken utvecklas. Nu har vi andra möjligheter, som att använda webben och göra bildspel.

GP är mitt uppe i genomförandet av ett så kallat utväxlingsprogram, där personalstyrkan ska minskas. Samtidigt som besparingsprogrammet presenterades förklarade GP att i fortsättningen skulle man bli mer nyhetsinriktad och inte ha kvar några featurereportrar. Bildredaktionen drabbas hårt: 4 av 17 fotografer har valt att sluta, och tre av sex bildredaktörer. När facktidningen Journalisten skrev om besparingarna citerades några fotografer som var tveksamma till bildens ställning

Bilden är tagen på ett galleri under en helt vanlig konsttrond. Uppdraget var att fotografera tavlorna på väggarna. När Lisa vände sig om såg hon hur häftigt det såg ut utanför fönstret och tog den här bilden.

“Jag har närmat mig socialreportaget mer. Jag är inte lika otålig, jag gör längre och svårare jobb och berättar om mer komplexa saker.”

“Själv skulle jag aldrig kunna frilansa, jag gillar känslan av att vara en del av ett kollektiv.”

på GP. De var rädda att det skulle bli ännu svårare att göra genomarbetade bildreportage i framtiden, och hade därför valt att börja frilansa istället.

– Det är klart att det blir märkbart att så många slutar på bildredaktionen. De är jätteduktiga fotografer och trevliga arbetskamrater, jag kommer verkligen att sakna dem. Själv skulle jag aldrig kunna frilansa, jag gillar känslan av att vara en del av ett kollektiv. Det finns en generös stämning här och vi pratar mycket bilder.

Varför är det då så många på bildredaktionen som slutar?

Lisa tänker efter en stund.

– Fotografer har nog ofta en viss typ av personlighet. De har höga ambitioner, och blir frustrerade när andra saker styr och de inte kan leva upp helt och hållet till sina ambitioner. Med en stor redaktion kan nog frustrationen bli ännu större eftersom alla möjligheter finns där, egentligen.

Bild och text har ett jämställt journalistiskt värde, står det i Göteborgs-Postens bildpolicy.

Ändå upplever fotograferna inte alltid att det är så, på GP likaväl som på andra dagstidningar.

– Jag tror att fotografer överallt känner samma sak. Vi har för många jobb, och de är inte tillräckligt bildmässiga. Det handlar inte om nonchalans, det handlar om okunskap. Man har tänkt *text* och sedan *om vi har en bild också till artikeln läser ju fler*. Ofta är det mycket bättre för fotografer om vi kan vara med i ett skeende och träffa intervjupersonen vid ett annat tillfälle än vid intervjun. Inte ta bilder på ett café efter att intervjun är slut och man har tio minuter på sig. Men det är också viktigt att fotograferna tar ett eget större ansvar rent journalistiskt, initierar jobb och är med och påverkar.

Ordmänniskor – inte bildmänniskor – styr överallt på redaktionerna och kommer antagligen att fortsätta att göra det inom överskådlig framtid.

– Det är inte klokt att journalisthögskolorna har så lite bildjournalistik. I många andra länder läser man journalistik och väljer sedan bild eller text. Det är så det borde vara. Bildjournalistikutbildningen i Sundsvall är ett steg i rätt riktning, men det borde vara så på alla journalisthögskolor.

Lisa har varit med länge på GP och hon har varit med om en utväxling tidigare. Hon vet att det finns en framtid efteråt. För en månad sedan var stämningen låg på redaktionen, men nu tittar de framåt. GPs bildredaktion ska ha en utställning av sportbilder på stan, och framöver bjuda in alla tidningens avdelningar för att diskutera hur bildjobben ska bli bättre. En viktig nyrekrytering är på gång: GP ska tillsätta en biträdande bildchef som ska avlasta bildchef Jan Peter Ferneman, någon som kommer att ha övergripande bildjournalistiskt ansvar.

Ingen från bildredaktionen finns dock med i redaktionsledningen.

– Det borde vara självklart egentligen.

Lisa bär fortfarande omkring på någon sorts grundläggande lyckokänsla över att få vara fotograf. Hon växte upp i Karlstad. Pappa var jurist, mamma tandtekniker som blev hemmafru. Lisa var en omhuldad lillasyster som visserligen förväntades skaffa sig en ordentlig utbildning, men ändå fick göra ganska mycket som hon själv ville. Hon studerade engelska i Karlstad, jobbade som aupair i London och reste mycket.

– Kameran var alltid med. Jag fick min första kamera när jag var nio och jag fastnade direkt. Jag älskade känslan av att frysa ett ögonblick. Att ta ett kort på min bästis och sedan fanns hon där, för alltid.

Första fotoutställningen hade hon redan på gymnasiet i Karlstad, första bilden publicerades i FOTO 1980 när Lisa var tjugo.

– Ändå vågade jag inte tro att jag skulle kunna bli fotograf på riktigt.

När Lisa flyttade till Göteborg började hon studera bild- och

Syskonen Hamidi, Elvina, Djelan, Elisabeth och lille Enis, romer från Kosovo.

Hemförlossning. Tillsammans med en reporter följde Lisa två par under graviditet och förlossning. Lilla Claudia kom till världen i ett radhus i Mölndal en blåsig natt. Familjerna fick naturligtvis se och godkänna alla bilder innan publicering. Det är viktigt med förtroenden.

På väg hem från ett uppdrag dök det här ögonblicket upp. En av Lisas favoriter.

“Det pratas mycket om att vi ska locka unga, och hur gör vi det? Inte med ett mossigt bildspråk i alla fall.”

konstvetenskap. Hon fick assistentplats hos några fotografer, och började sedan på Sven Winqvists fotoskola i Göteborg. GPs pressbilder var det tråkigaste Lisa kunde tänka sig i fotoväg, och pressfotograf var det sista hon skulle bli.

– Reklam, konst, mode... *allt* var spännande utom tråkiga pressbilder. Men när jag kom till GP som vikarierande bild-assistent insåg jag att det inte var GPs bilder det var fel på, det var dagstidningstrycket och redigeringen som gjorde dem så trista.

Bildanalys intresserar henne. År 2000 skrev Lisa en C-uppsats om gränslandet mellan dokumentär och iscensatt fotografi vid Institutionen för konst- och bildvetenskap på Göteborgs universitet. Hon intervjuade tio olika fotografer om deras syn på ämnet.

Liam Norberg, f.d. kriminell skådis, numera predikande kristen.

– Jag snöade in fullständigt och blev superteoretisk. Det var skönt att få vara så teoretisk för en gångs skull, yrket är ju så praktiskt i vanliga fall.

Tror du att ditt teoretiska arbete förändrade dina egna bilder?

– Nej, det handlade inte om det. Jag var intresserad av hur andra såg på bildens sanning. Photoshop hade slagit igenom på bred front, och det pratades mycket om bildens sanning och hur den hade förändrats. Men sanningar handlar ju om så mycket mer än så. Allt är tolkningar.

Lisa samlar på minnen. Första kameran står som prydnad i ett fönster i huset på Asperö, några bilder från första rullen sitter inramade på väggen och första lappen hon fick i handen som fotograf på GP sitter i en pärm. ”Liten enkel exteriörbild på en mataffär i Angered som konsumentredaktionen bedömt”. Kanske ingen större bildjournalistisk utmaning, men alltid en början.

Hon fick fast jobb på bildredaktionen 1987, först som bild-assistent och sedan som fotograf.

Samma år som hon fick fast jobb på GP träffade hon journalisten Robert Olsson, som hade en liten romantisk skrivarlya på Asperö. De flyttade in tillsammans, först som sommargäster. Men fastän stugan var kall och eländig hade de svårt att lämna den när hösten kom. Det slutade med att de köpte ett större hus och bosatte sig på ön. Nu har de bott där i snart tjugo år, slagit ut väggar, målat om, grävt rabatter och inrett barnrum åt döttrarna Anna och Stina som båda vuxit upp till tonåringar nu.

En fluga surrar mot glasverandans fönster, en talgoxe visslar utanför, skärgårdsbåten Vesta puttrar makligt förbi på väg mot Brännö Rödsten.

Kanske hade Lisa Thanners bilder i GP sett precis likadana ut om hon hade bott i centrala stan eller Mölndal. Men kanske spelar lugnet och skönheten på Asperö in, kanske är det något av Asperö som följer med ända in i tidningen. När det har varit stressigt i stan och hon sätter sig på skärgårdsbåten ut rinner all stress av henne så fort båten lämnar kajen. Lisa älskar sin ö, men säger samtidigt att hon aldrig skulle kunna bo där om det inte fanns en stor stad alldeles i närheten.

Vi tar en promenad runt ön, slingan är inte längre än tre och en halv kilometer. En öbo hänger ut över altanen och påminner Lisa om en bild till Asperös hemsida, en annan förevisar sin nydesignade rabatt. Ett skärrat rådjur hoppar ut mitt framför oss på stigen.

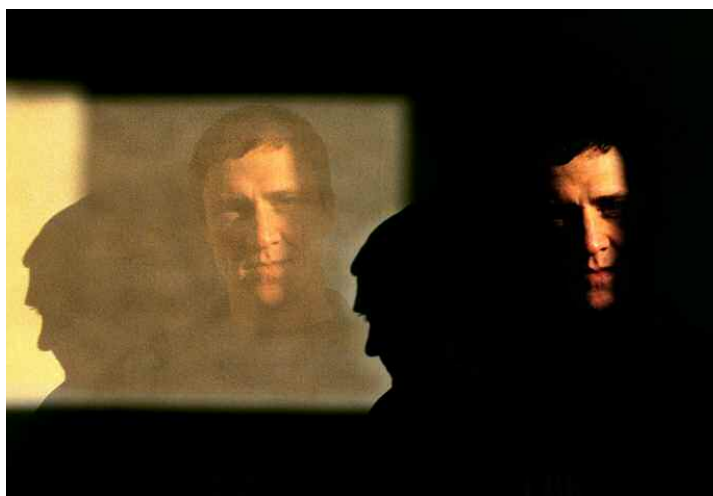
När vi hunnit runt ön har reparatörerna gett upp och försvunnit. Lisa stannar upp och betraktar uppskattande asfalten där hålet funnits.

– De fick ihop det fint, konstaterar hon. ■

Teknik Lisa Thanner fotograferar med digitalkamerorna Canon EOS-1D Mark II och Canon EOS 5D.

Privat bild från Asperö som Lisa använt som illustration till både kultur och "leva"-sammanhang.

*Pål Hollender:
Konstnär; Robinson-
deltagare, utsatt för
pedofili. Mångsidig.
Dubbelbottnad. Svår:*